

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Riksrapport

Juni 2018

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern	4
Sammanfattning	5
Det ekonomiska läget	6
Småföretagsbarometern 2018.....	8
Stora regionala skillnader	10
Sysselsättning	12
Omsättning	16
Lönsamhetsutvecklingen	18
Företagens prisförväntningar	19
Expansionsutsikter och hinder för expansion.....	20
Starkast konjunktur hos unga och mellanstora företag.....	21
Hinder för företagens expansion.....	25
Slutsatser.....	32

OM SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

Småföretagsbarometern är i en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Dessutom undersöks vilka hinder företagen upplever för tillväxt och jobbskapande. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp geografiskt så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalet för sysselsättning, orderingång och omsättning. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

SAMMANFATTNING

- Småföretagskonjunkturen är fortsatt stark men nu finns tydliga tecken på att toppen kan ha passerats. Tillväxtförväntningarna har inte infriats. För andra året i rad sjunker den samlade konjunkturindikatorn och den ligger nu en bit under det historiska genomsnittet. Företagarna tror fortfarande på fortsatt tillväxt men jämfört med förra årets mätning har företagarna dragit ned sina prognoser.
- Bakom nedgången i konjunkturindikatorn ligger främst en försämring av orderingången. Förväntningarna om orderingången under de kommande 12 månaderna är också betydligt lägre ställda än i förra årets mätning.
- En annan faktor som hållit tillbaka uppgången är att många företag nått kapacitetstaket. Över 40 procent av företagen uppger att de tackat nej till order under det senaste året. Situationen är mest ansträngd inom byggsektorn. Bristen på arbetskraft utgör företagets främsta tillväxthinder.
- Det näst störst tillväxthindret är tuff konkurrens. Konkurrens från nya försäljningskanaler upplevs som det främsta hotet. Även höga arbetskraftskostnader upplevs som ett väsentligt tillväxthinder.
- Fortfarande ser sju av tio företag goda möjligheter att växa.

Det ekonomiska läget

Inledningen av 2018 präglas av en fortsatt god konjunkturutveckling för de svenska småföretagen med en fortsatt vilja att anställa och expandera. En bidragande faktor är konjunkturutvecklingen i omvärlden och i Europa vilket driver på den svenska exporten. Inte minst OECD-länderna har haft en stark tillväxt i industriproduktionen under det gångna året. För första gången på drygt tio år är dessutom hela Europa i en relativt stark tillväxt samtidigt. Flera av de östeuropeiska länderna visar mycket starka ökningsar av bruttonationalprodukten, BNP.

Den svenska exporten och konjunkturutvecklingen drivs också på av en svag krona. Samtidigt som den svaga kronan gynnar exportföretagen utmanas många importerande företag med fallande marginaler, i synnerhet inom detaljhandeln där möjligheterna att höja priserna ut mot konsument ofta är begränsade.

Näringslivets investeringar ökar också i takt med kapacitetsutnyttjandet. Den positiva bilden har återkommande bekräftats av en fortsatt optimism hos företagen, även om allt fler tecken tyder på att högt ställda förväntningar om konjunkturutvecklingen inte har införlivats. Allt fler företag upplever också att det är svårt att finna lämplig kompetens och bristen på arbetskraft är stor i en rad branscher. Trots detta har vi sett relativt begränsade löneökningarna och inflationen har inte stadigvarande nått upp till målnivån på 2 procent.

Svårigheter för växande företag att rekrytera och anställa är ett betydande tillväxthinder för småföretagen samtidigt som kostnaderna för att anställa är höga relativt våra konkurrentländer. Om kompetensförsörjningen, som det ser ut, fortsätter att dämpa företagets tillväxtmöjligheter så riskerar det leda till att konjunkturläget mattas av.¹

Förändrade amorteringsregler kombinerat med osäkerhet gällande ränteutvecklingen och bristen på lämplig arbetskraft i byggsektorn har också bidragit till att bostadsmarknaden har kylts av något, i synnerhet i storstadsregionerna. Att internationella investerare börjar bli bekymrade för den svenska bostadsmarknaden syns bland annat i värdet på kronan som har försvagats ordentligt den senaste tiden.

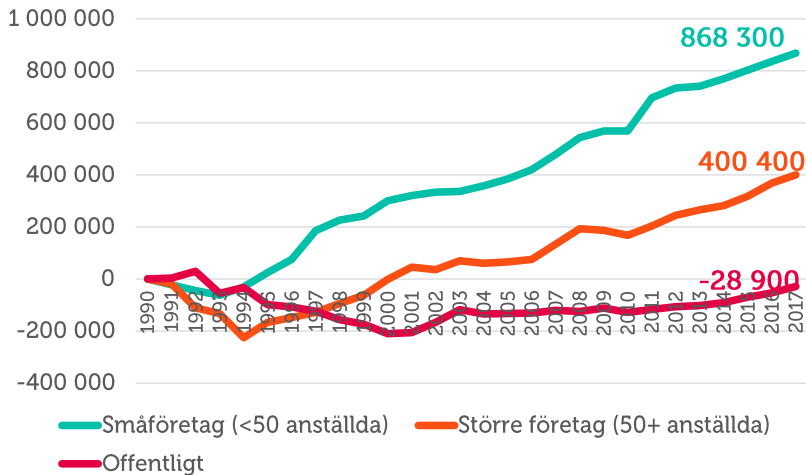
¹ Samtidigt som arbetslösheten har minskat så består tudelningen på arbetsmarknaden, inte minst arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda. Det tycks som att den svenska arbetsmarknadsmodellen är problematisk när det handlar om att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden. Sverige har lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt OECD. Se bl.a. OECD 2010.

Oro på bostadsmarknaden och en hastig inbromsning av bostadsbyggandet riskerar att få en negativ inverkan även på andra sektorer om investeringstakten hos företag och hushållen faller tillbaka.

Mycket tyder på att förväntningsbilden av konjunkturläget håller på att förändras. Valåret 2018 riskerar att bli inledningen på en svagare konjunkturutveckling. Småföretagens vilja och möjligheter att expandera och anställa blir då än viktigare för att möta samhällsutmaningarna framöver. Oavsett konjunkturläge så är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för företagens långsiktiga tillväxt.

Det är de små och medelstora företagen som utgör ryggraden, tillväxten och stabiliteten i ekonomin. Under de senaste decennierna har de små företagen haft den viktigaste rollen i jobbskapandet, hela 4 av 5 jobb skapas i företag med färre än 50 anställda. Se Figur 1 för en överblick av utvecklingen av jobb i småföretag, större företag och offentlig verksamhet.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Sverige sedan 1990²

² Statistiska centralbyrån (SCB), Företagsregistret och egna beräkningar Företagarna (2018)
*Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern 2018

Fortsatt tillväxt – men toppen har passerats.

Småföretagskonjunkturen är fortsatt stark. Betydligt fler företag upplever att sysselsättning, omsättning och orderingång ökar jämfört med de som noterar en minskning. Samtidigt finns det oroande signaler.

För andra året i rad sjunker nettotalet för den sammantagna konjunkturindikatorn, nu från 74 till 69, figur 2. Det är ett sämre utfall än vad företagen förväntade sig och årets notering på 69 ligger nu en bit under det historiska genomsnittet på 76. I 2016 års mätning var nettotalet för den sammantagna konjunkturindikatorn 80.

Jämfört med förra årets mätning har sysselsättningsstillväxten varit i det närmaste oförändrad medan ökningstakten i både omsättning och orderingång avtagit. Industrieföretagen, som gynnats av svagare kronkurs gentemot euron, upplever en betydligt starkare konjunktur än tjänsteföretagen. Men i samtliga branscher har utfallet varit klart sämre än förväntningarna.

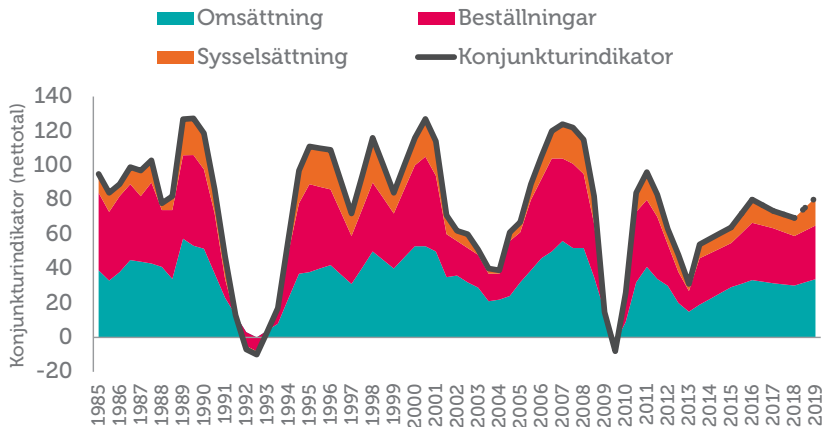
I Småföretagsbarometern 2017 var dessutom förväntningarna mycket optimistiska och småföretagen förväntade sig en stark tillväxt. Även om förväntningarna på de kommande 12 månaderna fortsatt är positiva så har förväntningarna på utvecklingen framöver reviderats betydligt. Företagen räknar med att nettotalet för den samlade indikatorn ska stiga till 81. Vilket kan jämföras med 2017 då konjunkturindikatorn förväntades öka från nettotal 74 till 99. Även när det gäller förväntningarna inför kommande år är det industrieföretagen som är mest positiva. De något större företagen är också betydligt mer optimistiska än de allra minsta.

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framför allt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på varor eller tjänster kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i riket 1985–2018

Historiskt sett så har företagens förväntningar enligt småföretagsbarometerns mätning varit ett bra mått på utvecklingen framöver, även om det verkliga utfallet ofta varit något lägre. Att småföretagen så tydligt reviderat ned förväntningarna är därför oroande och ett tydligt tecken på att konjunkturläget håller på att förändras.

En trolig förklaring till att tillväxttakten minskat något under året är liksom tidigare att många småföretag redan i dagsläget har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Stora regionala skillnader

Det finns tydliga skillnader mellan länen med avseende på näringslivsstruktur. Den starkaste utvecklingen under det senaste året upplever företagen i Södermanlands, Kronobergs och Jönköpings län, se figur 3. En sannolik förklaring är att det är län med en näringslivsstruktur relativt dominerad av företag inom tillverkningsindustrin. Företag som i hög grad kan dra nytta av den starka exportefterfrågan kombinerat med den svaga kronan. I Södermanland upplever många företag att både omsättning och ordergång växer. I Kronoberg är det företagets tillväxt i sysselsättningen som sticker ut.

Storstadslänen är centrerade runt riksgenomsnittet. Den samlade konjunkturindikatorn för Stockholms län ligger precis över rikets, medan den landar något under i Skåne och Västra Götalands län.

Norrbottnen uppvisar återigen den svagaste utvecklingen bland länen. En bidragande orsak till de senaste årens svaga utveckling är troligen utvecklingen av järnmalmpriserna och konkurrenssituationen inom gruvindustrin.

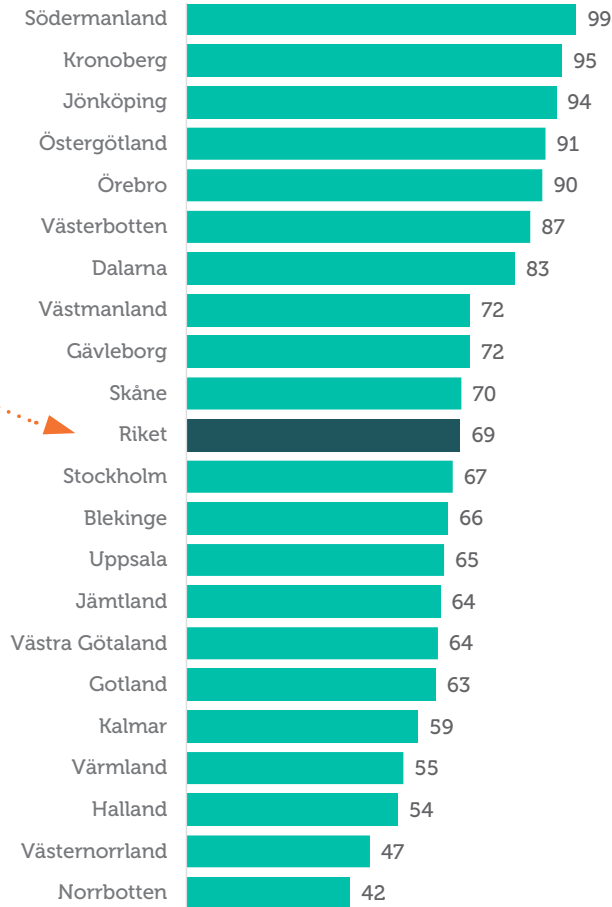

Frida Boklund

Regionchef Företagarna Kronoberg

I årets barometer ser vi att prognosen från förra året blev en sanning, redan förra året var konjunkturen het och temperaturen har höjts ytterligare. Konjunkturläget har stärkts och företagen är mer positiva än riket i stort. Kronoberg visar fortsatt positiv trend i viktiga parametrar som lönsamhet och omsättning. Orosmolnet är att mer än hälften av företagen har tackat nej till order, det är inte bra, största anledningen till det är brist på kompetens.

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2018

Ser vi till prognoserna för kommande år så är det företagen i Kronobergs-, Uppsala- och Jämtlands län som är mest positiva om utvecklingen. Företagen i Kronoberg räknar i betydligt högre grad än företag i andra län med att nyanställa.

De minst positiva framtidsutsikterna har företagen i Västernorrlands län. Under det senaste året har dessa företag haft en svag utveckling och nu räknar de med ytterligare en försvagning av konjunkturen. Företagarna i Västernorrland räknar till exempel inte med någon jobbtillväxt under nästa

år. Det vill säga, det är ungefär lika många företag som räknar med stigande som fallande sysselsättning.

För att förstå de bakomliggande faktorerna bör de enskilda konjunkturindikatorerna studeras för tillverknings- respektive tjänstesektorn, liksom den regionala företagsstrukturen. Beroende på den länsspecifika näringslivsstrukturen kan ekonomiska faktorer som exportefterfrågan och valutakursen påverka de lokala företagens sysselsättning, ordergång och omsättning på olika sätt.

Sysselsättning

Fortsatt jobbtillväxt i småföretagen.

Omkring vart femte småföretag har ökat antalet anställda under året medan vart tionde har minskat sin personalstyrka. Det ger ett nettotal för sysselsättningen på 10 vilket är samma nivå som i förra årets mätning. År 2016 var nettotalet för sysselsättning 14. Det tycks alltså som sysselsättningstillväxten stabiliserats på en lägre nivå. Se figur 4.

Sysselsättning mäter hur många som har jobb antingen som anställda eller företagare på hel- eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det är alltså en indikation på att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Utfallet blev också en betydligt lägre tillväxttakt i sysselsättning än vad företagen förväntade sig i förra årets mätning. Den främsta orsaken till det är att fler företag än förväntat tvingats till personalneddragningar. Det är också något färre som ökat antalet anställda, vilket sannolikt beror på att företagen haft svårt att hitta personal med den kompetens som efterfrågats.

Sysselsättningstillväxten har varit relativt jämnt fördelad mellan branscherna. Men utvecklingen i byggsektorn har varit något svagare än i övriga branscher och betydligt sämre än förväntningarna. Det är också en sektor som upplever stora svårigheter med personalförsörjningen.

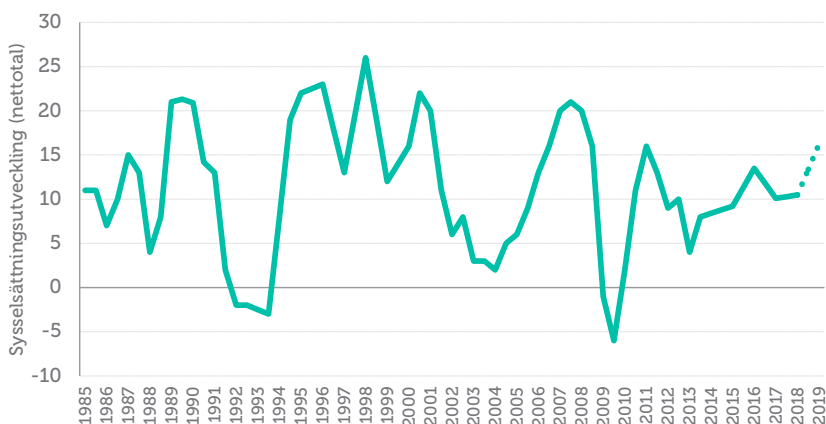
Småföretagen förväntar sig dock att sysselsättningstillväxten ska bli något starkare under det kommande året. Nettotalet förväntas landa på 16. Det är industri- och byggföretagen som är mest optimistiska. Samtidigt är det osäkert om dessa förväntningar kommer att infrias. Företagens förväntningar för 2019 är därför lägre ställda än de var inför 2018. Även om efterfrågan fortsätter att vara stark kommer det att vara svårt att både rekrytera ny personal och behålla befintlig. Yrkesutbildad personal inom byggsektorn och tillverkningsindustrin efterfrågas över hela landet.

Johnny Lindman Vd Ambrion

Som företagare känner jag definitivt igen mig gällande konjunkturen i Kronoberg. Jag upplever att sysselsättningen och orderläget har ökat hos de flesta företagen i min närhet, det som är roligt är också att de flesta företagarevännerna visar en bättre lönsamhet. Ett problem som vi alla känner är bl.a. brist på bostäder och att få tag på rätt arbetskraft vilket medför att det kan bli svårt för en del företag att expandera i den takt som krävs.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (nettotal) riksgenomsnittet 1985-2018

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxttakten nådde inte förväntningarna.

Orderingången i småföretagen har fortsatt att utvecklas positivt men i något lägre takt (Ökningen i orderingången för landets småföretag dämpades marginellt redan under fjolåret, då nettotalet minskade från 33 till 32). Se figur 5. Drygt 44 procent av företagen uppger att orderingången ökat under året medan endast 15 procent anger att den minskat. Trots det så är tillväxttakten i orderingången lägre än vad som förväntades i förra årets Småföretagsbarometer.

Christina Gyberg

Vd Ekonomikonsult Christina Gyberg

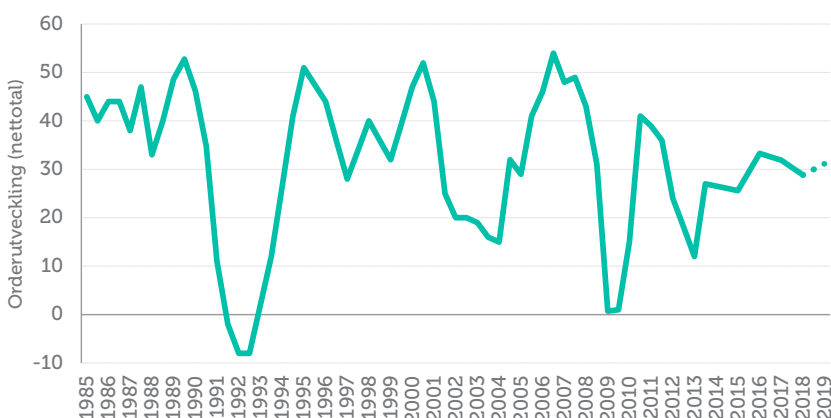
Läget är stabilt och bra för mitt företag. Det tuffaste för mina företagarkollegor i Östergötland är att hitta arbetskraft med rätt kompetens samt de höga kostnaderna för att anställa. Utan åtgärder på dessa områden kommer det bli svårt för många företagare att anställa och växa. Företagen här vill växa – ge oss rätt förutsättningar att skapa jobb och välfärd!

Då trodde 48 procent av företagen på en ökning och endast 9 procent trodde på en minskning. Nettotalet för orderingen landar i år på 29, vilket ska jämföras fjolårets nettotal på 32 och med det förväntade nettotalet på 39.

Industri- och byggföretagen har haft den starkaste utvecklingen av orderingen. Utvecklingen har också varit något bättre i de lite större företagen jämfört med de allra minsta. Återigen är det troligen exporten som driver utvecklingen för industriföretagen samtidigt som den inhemska byggsektorn fortsatt går bra. Inom byggsektorn finns det dock en tilltagande oro, vilket givetvis påverkar förväntningarna på utvecklingen framöver.

Företagen förväntar sig att tillväxten i orderingen ska fortsätta i ungefär samma takt under det närmaste året. Nettotalet beräknas öka marginellt till 31. Det är företagen inom tillverkningsindustrin som har de mest positiva förväntningarna.

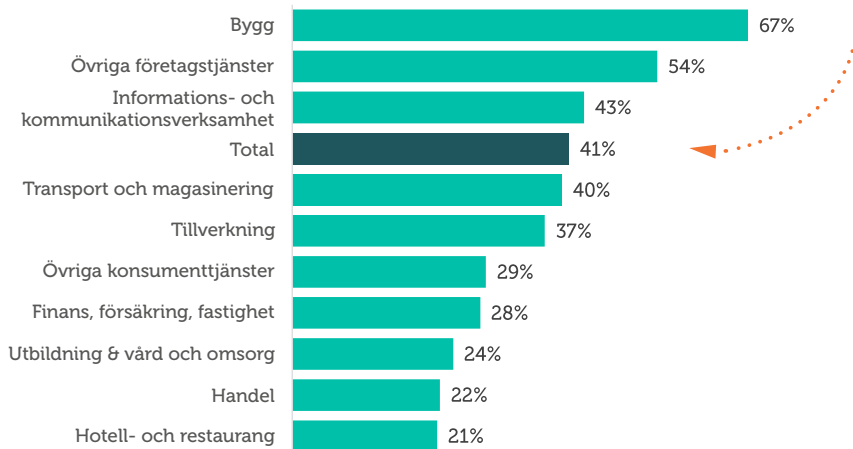
Figur 5 Orderutveckling (netttotal) riksgenomsnittet 1985-2018

En ökad orderingsgång är positivt i de allra flesta fall. Men nu när många företag nått sitt kapacitetstak är det inte ovanligt att företag tvingas tacka nej till ordrar. Vanligast är det inom byggsektorn där nära 7 av 10 företag tackat nej till order, se figur 6. Även inom tillverkningsindustrin och delar av tjänstesektorn har detta varit relativt vanligt under året. Totalt har fyra av 10 företag tackat nej till beställningar.

Det är också tydligt att detta relaterar till företagens upplevade expansionshinder och kapacitetsbrist. De vanligaste orsakerna till att tacka nej till order är att företagen har mer att göra än de hinner med, eller att de upplever en brist på arbetskraft (Figur 7). Att företagen tackar nej på grund av osäkerhet på kunderna eller finansieringsproblem är betydligt ovanligare.

Figur 6 Andelen företag som tackat nej till order under de senaste 12 månaderna, per bransch

Figur 7 Vad skulle du säga är huvudorsaken till att ni har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna?

Omsättning

Omsättningstillväxten har avtagit och förväntningarna dämpats.

I likhet med orderingsgången har omsättningstillväxten avtagit något under året och landar långt under förväntningarna. Totalt är det 49 procent av företag som ökat omsättningen under året, medan 19 procent har fått minska försäljning. Nettotalet för omsättningen når

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företags tillväxt.

Stefan Hansson

Kontorschef Swedbank Malmö

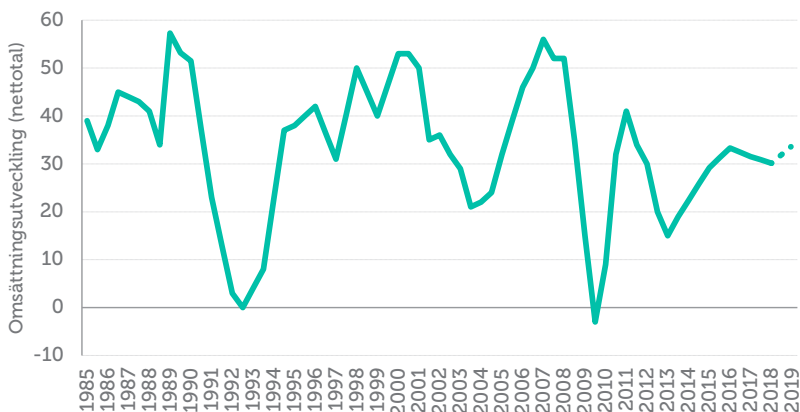
Vi ser en fortsatt ökning av antalet nystartade företag framförallt inom konsult och service. Hindrande faktorer för våra mindre företag är bristen på att få tag i rätt kompetens och i viss mån även bristen på att få tag i riskkapital. Den svaga kronkursen har fått en negativ inverkan på importerande företag, det låga ränteläget gör dock effekterna mindre sårbara

nivån 30, vilket ska jämföras med förväntningarna på 41 och förra årets notering på 32. Se figur 8.

Det är främst industriföretagen som ökat sin omsättning, även om utvecklingen har varit positiv i samtliga branscher. Det bör också noteras att inom branscherna handel, transport samt hotell- och restaurang har betydligt fler företag än förväntat fått se sin försäljning vika. Omkring vart tionde företag inom dessa branscher förväntade sig en minskad försäljning under året. Utfallet blev dock att dubbelt så många företag fick uppleva en minskad omsättning.

Ser vi till förväntningarna för det kommande året förväntas nettotalet för omsättningen stiga till 34. Återigen är industriföretagen mest positiva om utvecklingen. Företag med 20-49 anställda är också betydligt mer positiva än de med 1-4 anställda, vilket återigen kan relatera till konjunkturutvecklingen i omvärlden. Företagen inom handel, transport samt hotell och restaurang tror på starkare tillväxt under nästa år. Det är troligt att förväntningarnas kan komma att revideras ned och att denna förändring kan ske relativt snabb om företagen upplever en fortsatt minskning av tillväxttakten i omsättningen. Inom byggsektorn och övriga servicesektorn är förväntningarna redan idag betydligt lägre ställda.

Figur 8 Omsättningsutveckling (nettotal) i riket 1985-2018

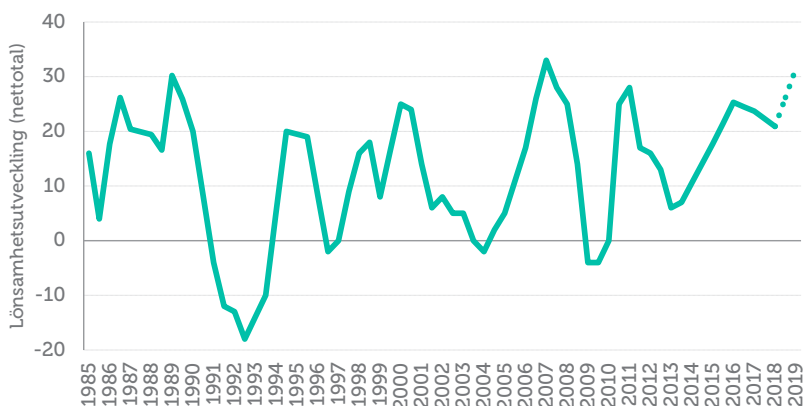
Lönsamhetsutvecklingen

Företagen räknar med lönsamhet.

De tämligen dramatiska rörelserna i lönsamhet avspeglar framförallt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin. I förra årets Småföretagsbarometer förutspådde företagarna att lönsamhetsutvecklingen skulle nå historiska rekordnivåer. Nettotalet förväntades landa på 33. I ljuset av detta är utfallet en besvikelse. Totalt har lönsamheten förbättrats i 38 procent av företagen medan den försämrats i 17 procent av företagen. Starkast var lönsamhetsutvecklingen i övriga tjänstenärings. Nettotalet för 2018 för lönsamhetsutvecklingen i samtliga sektorer landar på 21, vilket är en försämring jämfört med nettotalet 24 i mätningen 2017. Det är också betydligt lägre än förväntat.

I samtliga branscher var lönsamhetsutvecklingen sämre än förväntat. Att företagen inte når upp till förväntade eller uppsatta lönsamhetsnivåer kan leda till att expansionsplaner och satsningar skjuts på framtiden. Företagen räknar trots detta med att lönsamhetsutvecklingen ska förbättras under det närmaste året, se figur 9. Hela 43 procent räknar med ökad lönsamhet och endast 11 procent med minskad. Nettotalet för nästa år beräknas därför stiga till 31.

Figur 9 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i riket

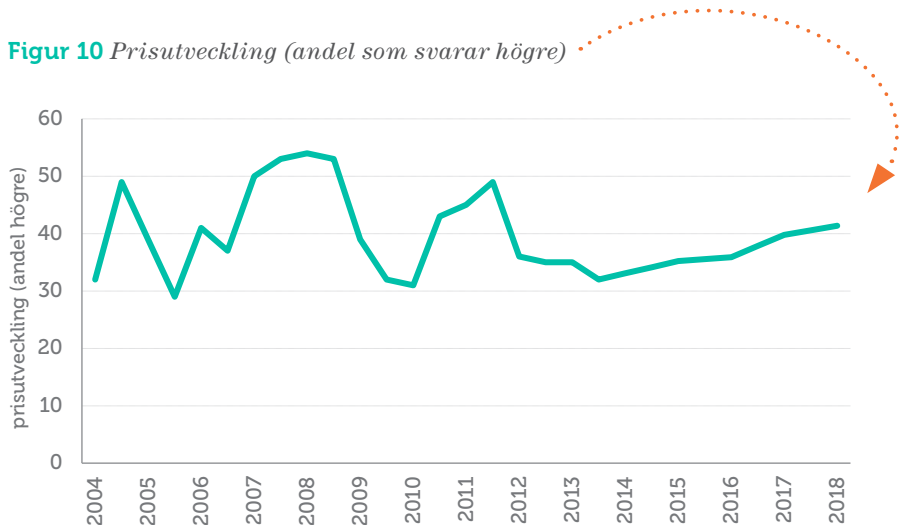

Företagens prisförväntningar

Prisutvecklingen förväntas vara oförändrad.

Företagens förväntningar om prisutvecklingen ligger i nivå med förra årets (Figur 10). Drygt 40 procent av företagen räknar med att kunna höja sina försäljningspriser medan 5 procent räknar med prissänkningar. Bilden ser likartad ut i alla branscher även om det är något fler företag i byggbranschen som räknar med att kunna höja sina priser.

Figur 10 Prisutveckling (andel som svarar högre)

Expansionsutsikter och hinder för expansion

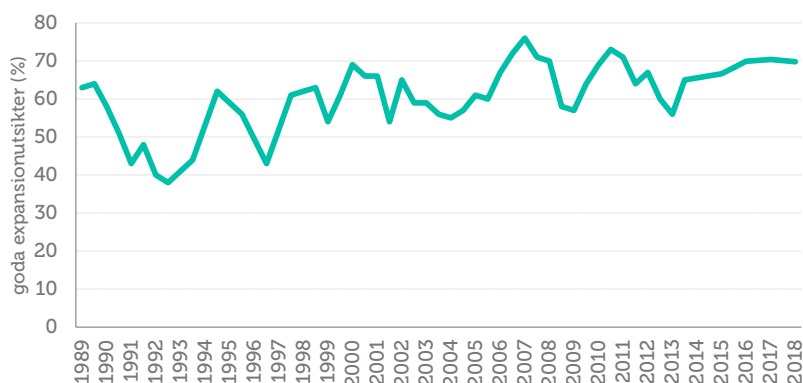
Småföretagen ser fortsatt möjligheter att växa.

Sveriges ekonomi håller hög takt och många småföretag vill växa och utveckla sina verksamheter med nya investeringar. Så många som sju av tio företagare ser goda möjligheter till att expandera verksamheten. Inte alla företag har kapacitet att växa sysselsättningsmässigt, men nio av tio företag vill växa.

Att företagen ser goda möjligheter till expansion verkar vara en del av en långsiktig trend och nivån är hög oavsett bransch. Det historiska genomsnittet har tidigare legat på 60 procent sedan 1989 men sedan 2016 är det så många som sju av tio företag som ser goda möjligheter att växa, se figur 11.

Det är relativt enkelt att starta företag i Sverige, men det är verkligen inte alltid lätt att få företaget att växa och bli framgångsrikt. Det finns gott om svårigheter och hinder som hämmar företagarnas jobbskapande och välfärdsskapande. Det gäller småföretagens konkurrenssituation, samt konkreta hinder som kostnaden att anställa och möjligheten att hitta nya medarbetare med rätt kompetens.

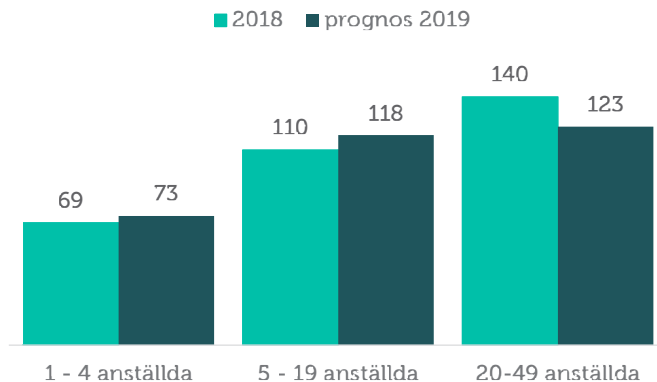
Figur 11 *Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i riket 1989-2018*

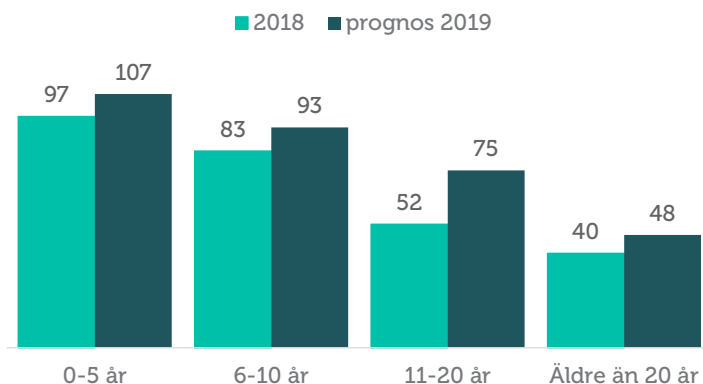
Starkast konjunktur hos unga och mellanstora företag

Konjunkturläget och företagens expansionsplaner skiljer sig också åt beroende på företagets ålder och storlek. Nyetablerade företag (upp till fem år) och lite större företag med 20-49 anställda upplever generellt ett något bättre konjunkturläge och ser mer positivt på möjligheterna att växa framöver. Dessa företag ser även mer optimistiskt på utvecklingen under det kommande året, se Figur 12 och Figur 13. Mindre företag tenderar dock att ha en något lägre tillväxt mätt som den samlade konjunkturindikatorn. Även förväntningarna inför de kommande 12 månaderna är något lägre. En av flera anledningar till detta kan vara att mindre företag (färre än 20 anställda) ser arbetsgivaransvar och höga arbetskraftskostnader som ett mer betydande tillväxthinder. Att i det lilla företaget gå från en till två eller från tre till fyra anställda är ett större steg och ett större ekonomiskt risktagande, än vad det är för ett större företag att öka antalet anställda med ytterligare en person.

Figur 12 Konjunkturindikatorn 2018 och prognos 2019, efter antal anställda

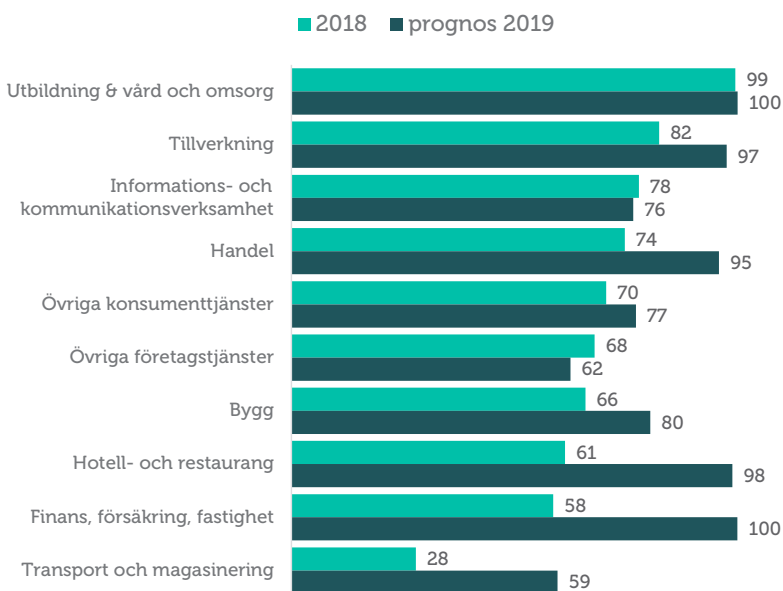

Figur 13 Konjunkturindikatorn 2018 och prognos 2019, efter företags ålder

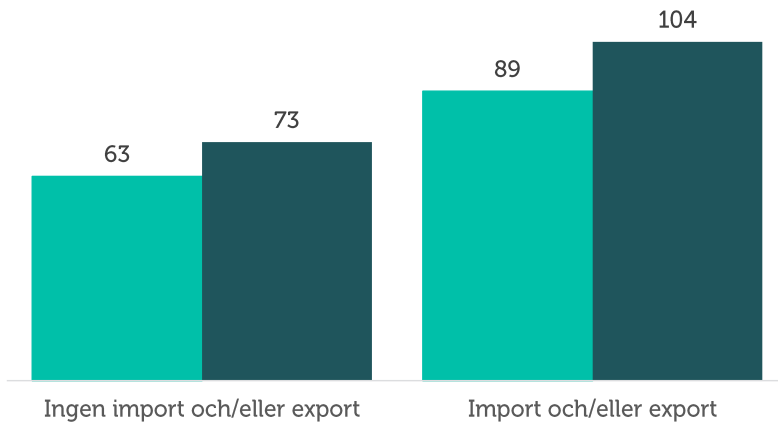
Både tillverkningssektorn och tjänstesektorn har vuxit snabbt det senaste året. Företagen är också optimistiska om utvecklingen de kommande 12 månaderna, även om förväntningarna är lägre ställda än tidigare. Se Figur 14.

Figur 14 Konjunkturindikatorn 2018 och prognos 2019, per bransch

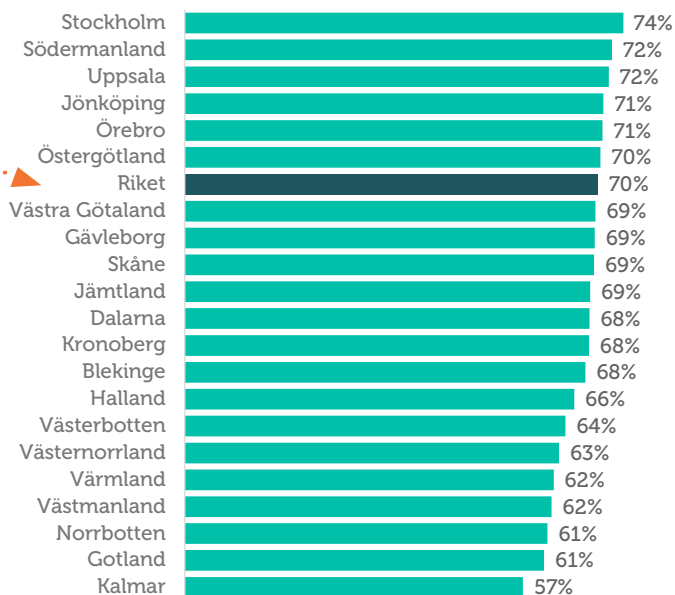
Trots en fortsatt oro i vår omvärld uppvisar Småföretagsbarometern en större konjunkturförbättring hos de företag som bedriver internationell handel jämfört med de företag som inte har någon handel med omvärlden (Figur 15). De företag som exporterar och/eller importerar är ofta större och de är också mer optimistiska om utvecklingen de kommande 12 månaderna.

Figur 15 Konjunkturindikatorn 2018 och prognos 2019, efter internationell handel med varor/tjänster

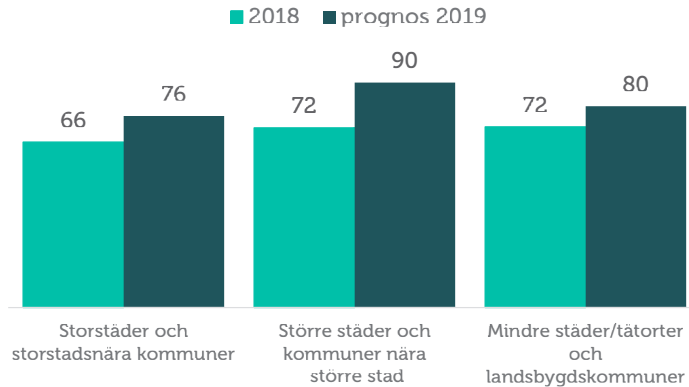
De små och växande företagens syn på möjligheterna att expandera fördelar sig relativt jämnt över länen. Det är svårt att se någon geografisk skillnad som skulle kunna förklara skillnaderna i synen på expansionsmöjligheter, se Figur 16.

Figur 16 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2018

Figur 17 redovisar konjunkturindikatorn utifrån olika kommungrupper. Det är inga betydande skillnader mellan olika kommungrupper i termer av utfall. Tillväxten både har varit och ser ut att fortsätta vara relativt jämn över landet, dock ser företagen i större städer och kranskommuner mer positivt på utvecklingen framöver.

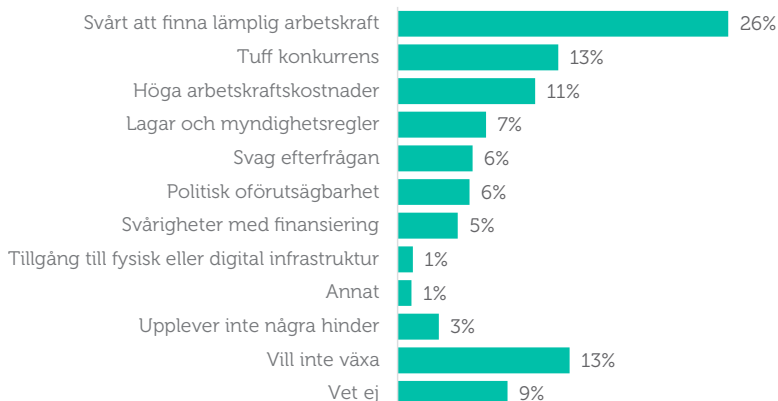
Figur 17 Konjunkturindikatorn 2018 och prognos 2019, efter kommungrupper

Hinder för företagens expansion

Sedan 2015 har företagen uppgett att deras största tillväxthinder är svårigheterna att finna lämplig arbetskraft. Precis som i förra årets mätning är det mer än vart fjärde företag som uppger att detta är deras största tillväxthinder, se figur 18. Det alltså inte svag efterfrågan som hämmar företagens tillväxt idag utan bristen på lämplig arbetskraft, vilket begränsar företagens kapacitet att möta efterfrågan. Problemen är allra störst inom bygg- och tillverkningsindustrin. Det kan också noteras att brist på kompetent arbetskraft i högre grad upplevs som ett hinder bland de lite större företagen i undersökningen.

Det finns flera orsaker till rekryteringssvårigheterna. Det goda konjunkturläget, kombinerat med en relativt begränsad lönetillväxt talar dock för att det inte enbart är höga lönekrav eller kostnaden för att anställa som skapar problem. Snarare tycks det som att de största utmaningarna ligger i matchningen. Företagen hittar helt enkelt inte personer med rätt utbildning och erfarenhet.

Figur 18 Största tillväxthinder enligt företagen i riket 2018 (procent)

Höga arbetskraftskostnader upplevs också som det största tillväxthindret av många företag. Det är ofta dyrare att producera i Sverige eftersom arbetskraftskostnaden är relativt sett hög. Till viss del handlar alltså problematiken om kompetensförsörjningen till kunskapsintensiva

Johan Bollman *Digital PT* *Ordförande Företagarna Örebro*

Det sjuder av aktivitet och framåtanda bland regionens företagare! De flesta företag jag möter vittnar om god orderingång vilket är otroligt glädjande. Det är även något jag märker i mitt eget företag och gällande efterfrågan på de tjänster som jag tillhandahåller som föreläsningar, utbildning och Digital PT. Fler och fler företag vill bli bättre på att använda sig av sociala medier för att synas. Konkurrensen är tuff idag och det gäller att utmärka sig och nå ut via fler kanaler.

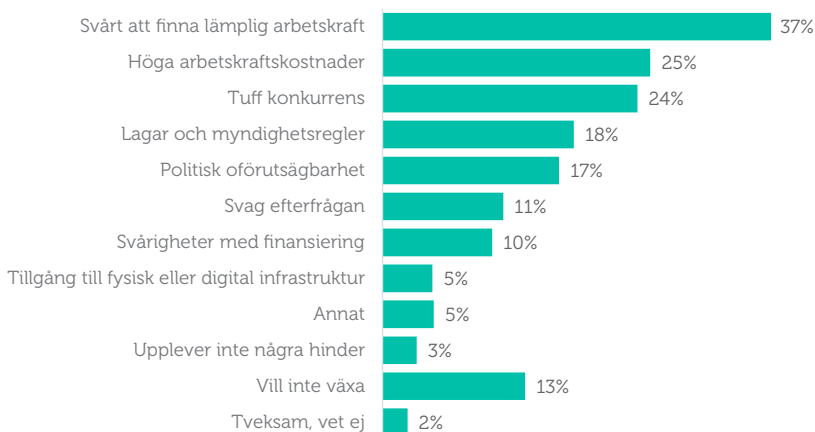
Det märks dock på många håll i länet att företag har nått kapacitetsgränsen och behöver anställa fler för att klara av beställningarna och det finns stor efterfrågan för arbetskraft. Det handlar inte bara om att hitta arbetskraft med rätt formell kompetens utan också med rätt attityd och engagemang. Här har vi verkligen en stor och viktig utmaning som vi måste hjälpas åt med och det är bråttom!

jobb där lösningarna framförallt rör utbildningssatsningar och arbetstillståndsprocessen. Men det handlar också om att öppna arbetsmarknaden för de med lägre kvalifikationer.

När företagen får välja fler än ett största tillväxthinder ser vi att höga arbetskraftskostnader upplevs som ett stort tillväxthinder av var fjärde företag, se figur 19. Företag som ska anställa gör detta för att de vill expandera eller har kapacitetsbrist, dvs. de kan inte möta den efterfråga som finns av företagets produkter och tjänster. Om kostnaden för att anställa en person med lägre produktivitet (t.ex. en ung person) är lägre kan detta kompensera för de kostnader i tid och pengar som företaget har för att anställa. Att anställa en person innebär dessutom ofta att tid måste tas från redan produktiva medarbetare för att lära och utbilda den nyanställda. Avvägningen blir mellan hur mycket resurser som måste läggas på att utbilda och handleda personen, i förhållande till den produktivitet personen bidrar med. För mindre och växande företag är det än viktigare att den totala arbetskraftskostnaden är låg, då den utgör en stor del av verksamhetens totala kostnader.

Tuff konkurrens och regelkrångel relaterat till lagar och myndighetsregler, liksom politisk osäkerhet upplevs också som betydande tillväxthinder av många företag.

Figur 19: Vilka av följande faktorer anser du är de största hindren för expansion?

Not: Flervalssvarsalternativ, totalen är större än 100%.

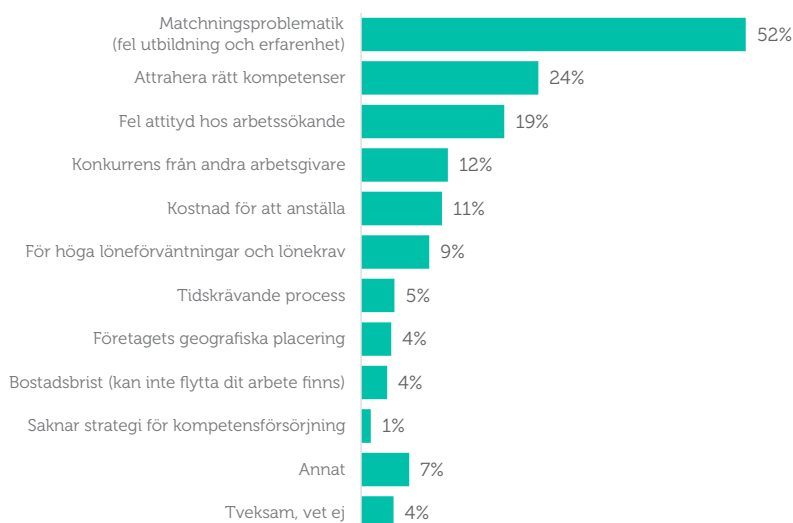
Ylvali Gerling Vd MYoroface AB

Att vara företagare i Gävleborg inom en lite ovanlig bransch är både utmanande och roligt. Självklart ställer det höga krav på bra och snabba förbindelser för att ha möjligheten att vara med där det behövs. Personalförsörjningen med högskoleutbildad personal är en svår nöt att knäcka, där vi har ett stort behov att fylla och små medel att konkurrera med stora väletablerade bolag som även de har problem att hitta personal.

De senaste året har dock varit roligt med fina utmärkelser, men samtidigt tungarbetat. Sverige är jätteduktigt på att ta fram innovationer, men att implementera dem och att vilja betala för det är svårare. Vi har tvärt emot de råden startups får – ”säkra hemmamarknaden innan ni går på export” – behövt titta på andra marknader samt prova nya marknadskanaler för att säkra bolagets fortlevnad. Efter ett år med en helomsvängning av marknadsstrategin ser nu framtiden ljus ut och vi satsar hårt på en ordentlig tillväxt.

Figur 20 visar vad företagen anser är huvudorsakerna till varför det är svårt att hitta rätt arbetskraft. En av utmaningarna kopplat till att hitta rätt kompetens handlar om att hitta rätt person, det vill säga någon som matchar företagets sökta kompetens i termer av utbildning och erfarenhet. Andra orsaker kan vara att företagen upplever sig ha begränsade möjligheter att attrahera rätt personer, eller att de arbetssökande upplevs ha fel attityd.

Figur 20 Om du tänker ur alla aspekter du kan komma på, varför upplever ni att det är svårt att hitta lämplig arbetskraft?

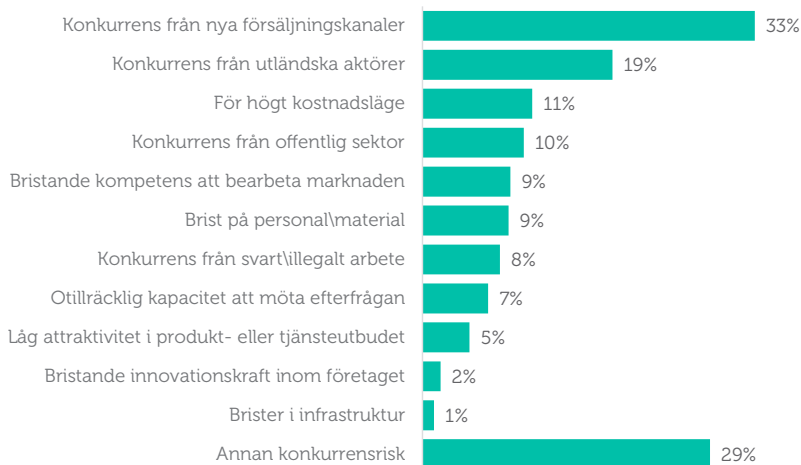

Population: de som anser att "svårt att hitta lämplig arbetskraft" är ett stort tillväxthinder för företaget

Det näst största tillväxthindret enligt undersökningen är tuff konkurrens. I årets Småföretagsbarometer har vi bitt företagen att specificera vilken typ av konkurrens de upplever (Figur 21). Det är intressant att notera att det största hotet inte kommer från internationell konkurrens utan från nya försäljningskanaler. Detta hot upplevs som störst inom handel, transport samt hotell- och restaurang. Resultaten visar tydligt att konkurrensen från e-handeln börjar bli alltmer påtaglig för de traditionella småföretagen.

Även konkurrensen från utländska aktörer upplevs som en betydande utmaning. Framförallt påverkas givetvis företagen i export- och tillverkningssektorn. Relativt många småföretag upplever också problemen med konkurrens från offentlig sektor. Denna offentliga affärsverksamhet hämmar i många fall lokalt företagande och ekonomisk tillväxt. Vilket också är anledningen till de regler som finns mot konkurrensbegränsande offentlig verksamhet i konkurrenslagen.

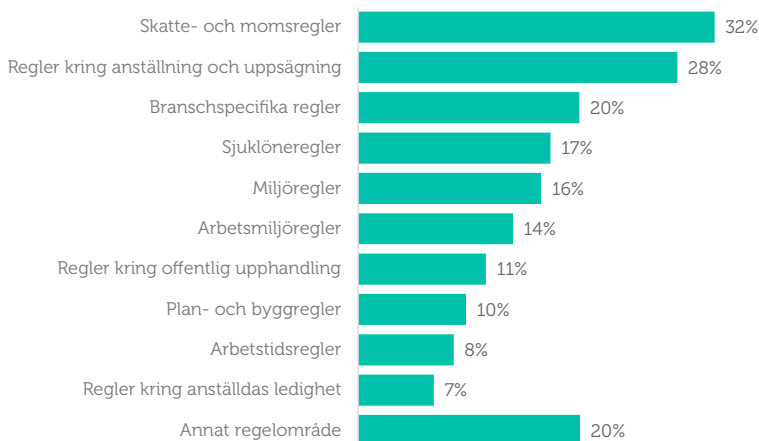
Figur 21 Du uppgav att du upplever tuff konkurrens. Om du tänker ur alla aspekter, vad utgör avgörande konkurrensrisker för ditt företag enligt din bedömning?

Population: de som anser att "tuff konkurrens" är ett stort tillväxthinder för företaget.

Av de regelverk som hämmar företagens tillväxt utmärker sig reglerna för anställning och uppsägning liksom skatte- och momsregler, se figur 22. Ett tydligt exempel är sjuklönereglerna som upplevs som ett stort hinder för tillväxt av många företag. Att anställa en ny medarbetare i ett mindre företag är alltid ett risktagande. Osäkerhet och ansvarsfrågor relaterade till sjukskrivningar bidrar till att den upplevda risken ökar och därmed minskar viljan hos företagare att expandera genom ytterligare anställning.

Figur 22 Vilka regelområden anser du utgör de största hindren för företagets utveckling och tillväxt?

Population: de som anser att "lagar och myndighetsregler" är ett stort tillväxthinder för företaget

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 23) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också inkomstskatt på lön/arbete liksom bolagsskatt och moms. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Omkring var tredje företag anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

Figur 23 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Småföretagsbarometern 2018 visar en fortsatt god konjunkturutveckling och en hög vilja att anställa bland företagen. Men konjunkturen kan vara på väg att vända och behovet av åtgärder och en näringspolitik som på allvar stärker Sverige företagsklimat är brådskande för den regeringen som kommer tillträda 2018.

Utan en verkningsfull näringspolitik som förbättrar villkoren för företag och företagare riskerar Sverige att halka efter våra nordiska och europeiska grannländer, för att inte tala om andra snabbväxande ekonomier. Politiker och beslutsfattare behöver motverka den utvecklingen med kloka reformer som underlättar för företag att anställa och anpassa sig till förändringar i efterfrågan. Företagsklimatet och näringslivets konkurrenskraft behöver sättas högre upp på den politiska agendan.

Slutsatser

Den svenska konjunkturen har fortsatt att utvecklas väl under det senaste året. Framförallt företagen i tillverknings- och exportsektorn upplever en fortsatt god konjunktur. Men nu finns tydliga tecken på att toppen kan ha passerats. För andra året i rad sjunker den samlade konjunkturindikatorn och den ligger nu under det historiska genomsnittet (netttotal 69 jämfört med historiska genomsnittet på 76). Företagen har också reviderat sina förväntningar och ser nu mindre positivt på utvecklingen framöver. Framförallt har förväntningarna på orderingången fallit tillbaka.

De främsta hindren för företagens tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens, samt tuff konkurrens från exempelvis nya försäljningskanaler. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och fyra av tio företag har tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till varför företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Trots detta ser hela sju av tio företag goda möjligheter att expandera. Årets Småföretagsbarometer visar också att företagen räknar med fortsatt god lönsamhet. Frågan är bara om företagens tillväxtplaner kommer att kunna realiseras. Det näringspolitiska arbetet bör därför under det närmaste året fokuseras på att åtgärda matchningsproblemen på den svenska arbetsmarknaden. Reformen som sänker trösklarna för att anställa behövs också för en mer inkluderande arbetsmarknad på sikt.

Konjunkturutvecklingen i omvärlden fortsätter att bidra positivt till den svenska tillväxten, men det finns också en betydande oro vilket också avspeglar sig i en svag krona. Till detta kommer också det inhemska parlamentariska läget, vilket medför en politisk oförutsägbarhet som kommer att bestå in i nästa mandatperiod. Arbetsmarknadsåtgärder, skattesystemets utformning och andra för konkurrenskraften viktiga frågor riskerar att hamna i långbänk med risk att nyinvesteringar och anställningar skjuts på framtiden.

Goda tillväxtförutsättningar för Sveriges småföretag oavsett i vilken bransch eller var i landet de befinner sig är avgörande för välståndsutvecklingen. Även om svensk tillväxt fortfarande är stark finns det områden där reformer skulle ha stor betydelse.

➤ ***Säkra småföretagens tillgång till kompetens***

Svenska småföretags svårigheter med att hitta arbetskraft med rätt kompetens har blivit allt mer akuta. Kvaliteten på det svenska utbildningssystemet måste höjas på alla nivåer och bli mer anpassat till arbetsmarknadens efterfrågan.

➤ ***Sänk kostnaden för att anställa och underlätta rekrytering***

Många företag upplever att kostnaderna för att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden.

➤ ***Ta ner trösklarna för att starta företag***

Många funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget. Fler skulle våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades. Att till exempel utveckla och anpassa trygghetssystemen för företagare skulle kunna ha en avgörande betydelse.

Swedbank och
Sparbankerna

Swedbank, Landsvägen 40, 172 63 Sundbyberg

Postadress: 105 34 Stockholm

08 – 585 900 00 | info@swedbank.se | swedbank.se

Sparbankernas Riksförbund, Vasagatan 11, 10 tr, 111 20 Stockholm

Postadress: Box 16249, 103 24 Stockholm

08 – 684 206 20 | info@sparbankerna.se | sparbankerna.se

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 106 67 Stockholm

08 – 406 17 00 | info@foretagarna.se | foretagarna.se